

PRO PUBLICO BONO MAGYAR KÖZIGAZGATÁS

2013 4 A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
KÖZIGAZGATÁS-TUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA

dolgozott választási struktúra a demokratikus választási rendszer garanciája is egyben. A választási rendszer és annak eljárási szabályai akkor igazán megfelelőek, ha a szabályozás egyszerű és áttekinthető, ugyanakkor kellően kimunkált, és a választásokban részt vevő személyek támogatják.

Révész Balázs¹

ADATVÉDELMI KÉRDÉSEK A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS SORÁN

Az elmúlt választások adatvédelmi panaszainak jelentős hányada alapvetően az ajánlással és a névjegyzékből történő adatszolgáltatással kapcsolatos, így a tanulmány elsődlegesen e két problémakör tükrében tekinti át, hogy a választási eljárás átalakulása miként befolyásolta az adatvédelem ügyét a választások kontextusában. Ezt követően az adatvédelem és a nyilvánosság ügyét érintő új eljárási megoldásokat értékeli a szerző, végül kitér a kampánycélú adatkezelések egyéb eseteire is. A tanulmány a magyarországi lakcímmel nem rendelkező választópolgárok adatai megismerhetőségének eltérő kezelése okán ismerteti a névjegyzék nyilvánosságát érintő szabályozást, bemutatja választási eljárás nyilvánosságát és a szavazás titkosságát rögzítő új szabályokat. A szerző az elmúlt évtized adatvédelmi biztosi és adatvédelmi hatósági jogeseteinek és jogértelmezésének ismertetésével vizsgálja azt is, hogy miként tehet eleget a jelölt, jelölő szervezet az adatvédelmi előírásoknak a választópolgárok szavazatiért folytatott küzdelemben.

• • • • •

1. BEVEZETÉS

Választójogunk egyenlő értékű, minden polgárnak azonos számú szavazata van, és szavazata ugyanannyit ér. E követelmény, amint korábban a taláros testület is kimondta, a plurális választójogot zárja ki. Egy ember, egy szavazat, de ez a szavazat érték, mert az egyes választópolgárok szavazatai mint politikai állásfoglalások összeadódva adnak legitimitást a hatalom gyakorlásához.

2006-ban az országgyűlési választásokat követően úgy fogalmaztunk az adatvédelmi biztosnak a köztársasági elnökhöz címzett levelében, hogy a választások a demokratikus jogállam ünnepét és egyben nagy erőpróbáját jelentik. A választópolgár véleménye nemcsak választójogához, hanem információs önrendelkezési jogához is köthető. Adatvédelmi aspektusból az országgyűlési választás és az azt megelőző kampány kiemelkedő jelentőségű, hiszen rövid idő alatt sok százezer érintett személyes adatai kerülnek a pártok, jelölő szervezetek és jelöltek birtokába. A választás a jogállamiság fokmérője az adatvédelemben is. A választási szervek munkáján és a politikai kampány történésein keresztül megmutatkozik, hogy az érintettek informá-

¹ A szerző a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság Vizsgálati Főosztályának főosztályvezetője.

ciós önrendelkezési jogukat miként érvényesíthetik, és e jogukban korlátozzák-e őket. A választás a politikai kultúrától nem kis mértékben befolyásoltan képet ad arról is, hogy hol történt előrelépés, vagy megmutatkozik-e és hol a jogi szabályozás hiánya, és ezek az anomáliák akadályozzák-e az információs önrendelkezési jog gyakorolhatóságát.²

A valóságban természetesen a választások résztvevőinek, a pártoknak és a választópolgároknak az érdeke nem feltétlenül egyezik, nem mutat érdekazonosságot. A pártok érdeke mindenekelőtt a sikeres politikai marketing. A sikeres promócióhoz pedig hathatós kommunikációs eszközök kellene, amelyekkel a pártok és a jelöltek élnek is. A módszerek némelyike nem igényli a személyes adatok kezelését (plakátok, média hirdetések, címzés nélküli szórólapok), mások viszont igen. A megszemélyesített kommunikáció révén pedig a választópolgárok személyes adatai kerülnek a pártok célkeresztjébe, és a személyes adatok gyűjtése már jóval a választások előtt megkezdődik. Visszatekintve a biztosnál töltött éveimre és az ügyekre, a fordulatot a személyes adatok dömpingszerű politikaimarketing-célú gyűjtésében a 2004-es esztendő hozta. Éspedig a Nemzeti petíció elnevezésű kezdeményezés. A politikai marketing szempontjából is újszerű eszköz az adatgyűjtés tekintetében is újszerű találmánynak bizonyult. A Fidesz – MPSZ úgy gyűjtötte össze személyes adatok százezreit, hogy közben nem kellett követnie a népszavazás kezdeményezésére, népi kezdeményezésre vonatkozó formalizált eljárást. Ez a gyakorlat a tömeges, duplikált célú adatgyűjtést honosította meg. Az aláírásgyűjtést két különböző célból indították: egyrészt a petíció támogatására, másrészt kapcsolattartás céljából.

Az elmúlt választások adatvédelmi panaszainak jelentős hányada alapvetően az ajánlással és a névjegyzékből történő adatszolgáltatással kapcsolatos, így mindenekelőtt e két problémakör tükrében tekintem át, hogy a választási eljárás átalakulása miként befolyásolta az adatvédelem ügyét a választások kontextusában. Ezt követően az adatvédelem és a nyilvánosság ügyét érintő eljárási megoldásokat értékelem, végül kitérek a kampánycélú adatkezelések egyéb eseteire is.

2. AZ AJÁNLÁS ADATVÉDELMI SZEMMEL

Az ügyek jelentős hányada az ajánlószelvénnyel kapcsolatos anomáliák köré csoportosult. Az ajánlószelvények eltűntek, kilopták őket a postaládából, meghamisították azokat, a polgárok pedig tudni vélték, hogy a szelvényeket a jelöltek lemásolják.

Az ajánlás jogintézménye egyidős a rendszerváltással, az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1989. évi XXXIV. törvény (Vjt.) hívta életre. A többpártrendszer megalapozó választási rendszerbe jól illeszkedett a kopogtatócédulák alkalmazásának bevezetése, hiszen az egypártrendszer béklyójából felszabadult lakosok választópolgárrá válását segítette azzal, hogy élő kapcsolatot teremtett az újonnan alakult politikai szerveződésekkel. Az ajánlószelvények átadása alkalmat kínált arra, hogy a polgárok elmondják véleményüket, pártprogramokat ismerjenek meg. Már ekkor megfogalmazódtak azonban adatvédelmi aggályok: leg-

² ABI 750/H/2006.

korábban az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességének vizsgálata tárgyában meghozott 2/1990. (II. 18.) számú AB-határozat egy különvéleményében: e szerint a választópolgár személyi számának és lakcímének nyilvánosságra hozatala az ajánlószelvényen a szükségesnél jobban korlátozza a személyes adatok védelméhez fűződő jogot.³

Az adatvédelmi biztosok mindegyike – Majtényi, Péterfalvi és Jóri is – hasonlóképpen foglalt állást, összhangban a taláros testület 1990-ben kifejtett álláspontjával, miszerint kétséges, hogy a jelöltállításnak ez a módja hatékony, és a választópolgárok akaratát maradéktalanul érvényre juttatja. 2010-ben aztán magam vezettem azt a projektet, amely a tagállamok adatvédelmi hatóságainak gyakorlatáról is tájékozódva alátámasztotta, hogy a rendszer adatvédelmi szempontból túl kockázatos. A nemzetközi felmérésből kiderült, hogy az ajánlószelvényes rendszert a megkérdezett országok felében egyáltalán nem alkalmazzák, illetve nem ismerik, ahol pedig alkalmazzák, ott általában kizárólag az elnökválasztáson, szigorú adatbiztonsági követelmények érvényesülése mellett.

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban új Ve.) legalábbis az országgyűlési választásokat illetően végre reformot hozott az ajánlás rendszerében. Az ajánlást ugyan nem törölték el, de a választópolgáronként megszemélyesítendő kopogtatócédulákat ajánlóívek váltották fel. Azzal a megengedő szabállyal pedig, hogy egy választópolgár több jelöltet is ajánlhat, lényegében az adatvédelmi visszaélések indítékának méregfogát húzták ki. A korábbi választások során a problémákat ugyanis nagyrészt az generálta, hogy a nagy jelölő szervezetek – kampányszempontból érthető módon – nem elégedtek meg a törvény szerint megkövetelt elégséges számú ajánlószelvények összegyűjtésével, hanem maximális számú kopogtatócédula megszerzésére törekedtek, és ezzel a kisebb pártokat ellehetetlenítették. A többes ajánlás megengedésével valójában devalválták e jogintézmény jelentőségét, és ez várhatóan már önmagában enyhülést hoz a választásokon – legalábbis – adatvédelmi „fronton”.

Amellett, hogy az új szabályok szerint egy választópolgár több jelöltet is ajánlhat, természetesen egy jelöltre továbbra is egy ajánlás adható ugyanazon választópolgár által. A személyes adatok védelmét szolgáló, az azok gyűjtése során érvényesítendő tilalmi szabályok lényegében megegyeznek a korábbi rendelkezésekkel. Annyiban bővültek, hogy expressis verbis került bele a törvénybe az oktatási és egészségügyi intézményekben történő ajánlások gyűjtésének tilalma.

Az ajánlóív kiadása megfelelően szabályozott procedúra szerint zajlik, a jelöltnek az illetékes választási irodához címezve személyes adataival (név, személyi azonosító, lakcím) együtt nyilatkozatot kell benyújtania a jelölés elfogadásáról és az összeférhetlenségről. Újítás és adatvédelmi szempontból is öröndetes, hogy az ajánlóíven a jelöltnek és az ajánlást adó választópolgárnak az azonosításhoz szükséges személyes adatain kívül az ajánlást gyűjtő személynek is fel kell tüntetnie nevét és aláírását. Így az ajánlás gyűjtése jobban nyomon követhető, és a személyes adatok kezelőjének a felelőssége is megnő. A részletes adminisztrá-

³ Az adatvédelmi biztos ajánlása a választási kampánnyal összefüggő adatkezelésekről 2010.

tív eljárás lényegében szükségtelenné teszi a bejelentkezést a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság (a továbbiakban: NAIH) által vezetett adatvédelmi nyilvántartásba, duplikált nyilvántartást keletkeztet, és az ügyfélbarát közigazgatási környezetben indokolatlan és felesleges adminisztratív teher a jelölő szervezetek és jelöltek számára. Megítélésem szerint az Infotv. mielőbbi módosítása indokolt annak érdekében, hogy a NAIH adatvédelmi nyilvántartásába az ajánlószelvények gyűjtését ne kelljen bejelenteni.

3. ADATSZOLGÁLTATÁS A KÖZPONTI NÉVJEGYZÉKBŐL

Az állampolgári beadványokkal ostromolt másik jogintézmény a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: régi Ve.) által a választások idejére rendszeresített adatszolgáltatás. A korábbi Ve. alapján a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv a névjegyzékben szereplő választópolgárok családi és utónevét, valamint lakcímét a jelölteknek, jelölő szervezeteknek kérésükre, díjfizetés ellenében, azonos feltételek mellett a szavazás napja előtti 20. napot követően átadhatta. A szolgáltatás nem, életkor vagy lakcím szerinti csoportosításban is igényelhető volt. Míg a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (Nytv.) lehetővé teszi, hogy a közvetlen üzletszerzés céljára történő adatszolgáltatást a polgár megtiltsa, addig a politikai tartalmú megkeresésekkel szemben nem élhetett e lehetőséggel, lényegében nem gyakorolhatta információs önrendelkezési jogát. Többen – akik e szabályozás pártján álltak – úgy érveltek, hogy a polgárokat be kell vonni a politikai párbeszédbe, és nem szabad hagyni, hogy kirekesztődjenek abból. Valójában ma már számtalan mód kínálkozik arra, hogy a pártok a választópolgárokkal kapcsolatba lépjenek, a postai út csak egy a sok közül, és korántsem biztos, hogy tömegesen kérnék adataik kiadásának korlátozását. Az ügyben korábban reményre adott okot, hogy az adatvédelmi biztos többszöri sürgetésének eredményeképpen a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény és a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény, valamint ezzel összefüggésben az egyes más törvények módosításáról szóló T/237. számú törvényjavaslat tartalmazta a Ve. ilyen irányú változtatására tett indítványt. Az illetékes parlamenti bizottság megtárgyalta és parlamenti vitára alkalmasnak találta a törvényjavaslatot, amelyet még 2006. június 22-én nyújtottak be. Az indítvány később eltűnt ugyan a süllyesztőben, az Alkotmánybíróság azonban a jogszabályhelyet (régii Ve. 45. §) megsemmisítette,⁴ és az adatvédelmi biztosok által korábban már szorgalmazott opt-out szabályozást javasolt.

Az AB határozatának értelmében alkotmányosan nem kifogásolható az, ha a jelöltek, jelölő szervezetek a választópolgárok hozzájárulásával kezelik személyes adataikat (például szimpatizánsi adatbázisok esetén), de az sem, ha a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv a névjegyzékben szereplő választópolgár személyes adatait csak akkor adhatja át kampánycélra, ha ahhoz a választópolgár kifejezetten hoz-

4 175/2011. (XII. 29.) AB-határozat.

zájárult (opt-in szabályozás).⁵ Ezzel szemben az információs önrendelkezési jognak feltételes korlátozását jelentené az olyan szabályozás, amely szerint a választópolgár jogosult lenne megtiltani a személyes adatainak kampánycélú kiadását, de ameddig ezt nem teszi meg, addig azokat a jelöltek, jelölő szervezetek a nyilvántartótól igényelhetik, és a választási kampány keretében kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás céljára kezelhetik (opt-out szabályozás). Ebben az esetben a szabályozás tulajdonképpen egy megdönthető vélelmet alkalmaz, miszerint, ha a választópolgár nem ért egyet az ilyen célú személyes adatkezeléssel, akkor az információs önrendelkezési jogának aktív, kifejezett gyakorlásával az adatkezelést megtilthatja, tehát a személyes adatok védelméhez való joga végső soron nem sérül. Ez a megoldás az AB megítélése szerint megfelelő egyensúlyt teremtene az információs önrendelkezési jog gyakorlása, valamint a véleménynyilvánítás szabadságához való jog objektív intézményvédelmi körébe tartozó, a választópolgárokat minél szélesebb körben, változatos formákban elérni képes és személyre szabott elemeket is tartalmazó kampánytevékenység – mint a demokratikus participációt elmozdító kommunikációs folyamat – védelme között.

Az új Ve. végül megnyugvást hozott, mert a magyarországi lakcímmel rendelkező választópolgár számára lehetővé teszi az adatkiadás letiltását és e tény bejegyzését a központi névjegyzékbe.

4. A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS NYILVÁNOSSÁGA

A választási eljárás nyilvánossága kiterjed minden olyan adatra, amelynek megismerhetőségét a választási eljárásról szóló vagy más törvény kifejezetten nem korlátozza. Ilyen korlát például a személyhez fűződő jogok védelme, a személyes adatok védelméhez fűződő jog vagy a szavazás titkossága. Nem meghatározó, csupán a kodifikációs megoldásban rejlik különbségtétel, hogy míg az új törvényben a választási eljárás nyilvánosságát alapelvként deklarálja a jogalkotó, addig régen az eljárás nyilvánosságának szabályait önálló fejezetben részletezték.

Az új Ve. a közérdekű adatok megismerése terén kifejezetten tekintettel van arra, hogy a választási eljárás rövid, így az információs önrendelkezési jogról és az információs szabadságról szóló 2011. évi CXII. törvénynek (a továbbiakban: Infotv.) a közérdekű adatok megismerésére irányadó határidői nem igazodnak az eljárás jellegéhez. Erre tekintettel az új Ve. előírja, hogy a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismerése iránti igénynek a választási szervek haladéktalanul, legfeljebb öt napon belül tesznek eleget.

5. A NÉVJEGYZÉK VEZETÉSE ÉS NYILVÁNOSSÁGA

A magyarországi lakcímmel nem rendelkező választópolgárok adatai megismerhetőségének eltérő kezelése okán is érdemes szót ejteni a névjegyzék nyilvánosságáról.

5 Az AB indokolása szerint ilyen megállapodást alkalmaz a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény 3. § (1) bekezdés d) pontja és a 17. §-a, valamint a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény 6. § (4) bekezdése.

A központi névjegyzék nyilvánossága valamelyest differenciált a régi Ve. közszemlére tétellel megvalósuló gyakorlatához képest. Az új szabályozás értelmében a szavazóköri névjegyzék adatait a helyi választási irodában bárki megismerheti. A központi névjegyzék vonatkozásában azonban korlátozott nyilvánosság érvényesül: az érintett másolat kérésén keresztül tájékozódhat személyes adatairól. A magyarországi lakcímmel nem rendelkező választópolgárok központi névjegyzékben nyilvántartott adataiba továbbá a Nemzeti Választási Bizottság tagja betekinthez, de az adatokról másolatot nem készíthet. A különbségtétel a névjegyzék megismerhetőségének mértékében a külhoni magyar állampolgárok védelmével indokolható.

A központi névjegyzék a Nemzeti Választási Iroda (NVI) által vezetett elektronikus nyilvántartás, amelyben az adatok frissítése a polgárok személyi adat- és lakcímnnyilvántartása, a választójoggal nem rendelkezők nyilvántartása és a szavazókörök, választókörök nyilvántartásai alapján történik. A névjegyzékkel kapcsolatos kérelmet (adatok kiadásának megtiltása, segítség kérése, törlés iránti kérelem) személyesen, levélben, ügyfélkapun vagy a választások hivatalos honlapján keresztül lehet benyújtani. Legutóbbi esetben az azonosíthatóság kapcsán ugyan nem kizárt, hogy felmerüljenek adatbiztonsági, hitelességi kérdések, de azzal, hogy a kérelemnek részletes személyes adatokat (személyi azonosítót is) kell tartalmaznia a kérelmezőről, és a kérelem adattartalmát összevetik a személyi adat-, illetve a magyar állampolgárságot igazoló nyilvántartással, továbbá a kérelemnek kizárólag adategyezőség esetén adhatnak helyt, nagyban csökken a visszaélések bekövetkezésének lehetősége.

6. A SZAVAZÁS TITKOSSÁGA

A választási eljárás rendelkezéseinek módosítása érintette a szavazás titkosságának részlet-szabályait is. A szavazás titkosságának érvényesülése feltétlen, alkotmányos és egyben nemzetközi elvárás és követelmény. Korábban a szavazófülke használata és a szavazólap borítékba helyezése kötelező volt a választópolgár számára. Jelenleg a szavazatszámoló bizottság felhívja ugyan a választópolgárt a szavazófülke igénybevétele, de nem kötelezheti rá. A választópolgár ugyanígy dönthet arról is, hogy a szavazólapot borítékba helyezi-e, vagy sem, mielőtt azt az urnába dobja.

További, a szavazás titkosságát érintő és adatvédelmi szempontból is érzékeny új jogintézmény a levélben szavazás. A levélben szavazás sajátja ugyanis, hogy a jogalkotó lemond a személyazonosság teljes ellenőrzésének lehetőségéről: a levélben szavazó a nyilatkozat alapján beazonosítható, ám az ellenőrző szervek nem tudják kontrollálni a szavazatleadás körülményeit. A szavazási iratok ellenőrzése biztosítja a szavazás titkosságát. A szavazási iratok ellenőrzése kétfázisú: az első fázis a nyilatkozatok összevetése a névjegyzéki adatokkal, majd az összes nyilatkozat ellenőrzését követően az összekevert szavazólapok alapján a szavazatok megszámlálása.

A szavazás titkosságát erősíti, hogy a választási bizottság tagjain kívül a Ve. 245. § (2), illetve (3) bekezdése szerinti megfigyelő, valamint a nemzetközi megfigyelő a szavazási iratok ellenőrzésének teljes folyamatát figyelemmel kísérheti. A médiaszolgáltató munkatársa a személyes adatok védelmét garantáló körülmények biztosításával lehet jelen a szavazási iratok ellenőrzése során.

7. KAMPÁNYCÉLÚ ADATKEZELÉSEK

Egy további adatvédelmi gócpont magával a kampánycélú adatkezeléssel kapcsolatos, és lényegében a politikai marketing átfogó szabályozásának hiányára is visszavezethető. Külön politikaimarketing-törvény hiányában az adatvédelmi törvény, a direktmarketing-törvény, a reklámtörvény és az elektronikus hírközlési törvény szabályaiból kiindulva születtek a biztos, majd a hatósági állásfoglalások.

Rége nyúlik vissza, de meghatározó volt az MSZP miniszterelnök-jelöltje, Medgyessy Péter által több millió polgárnak küldött kampánycélú levél, ahol a nyilvános telefonkönyveket használták fel a küldemények címezéséhez, amivel kapcsolatban az adatvédelmi biztos vizsgálatot is indított. A vizsgálat iránya és megállapításai a későbbi ügyek és történések tükrében jelentősnek bizonyultak, és kijelölték a későbbi kampánycélú adatkezelések vizsgálatának fő szempontjait. Akkoriban házon (az adatvédelmi biztos értendő ez alatt) belül erről polémia is kibontakozott: a nyilvánosságra hozott adatok esetében kontrollálható-e, és ha igen, mennyiben az adatok későbbi felhasználása, valamint ilyen esetekben érvényesíthető-e a célhoz kötött adatkezelés elve? A célhoz kötött adatkezelés kritériuma, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet (Infotv. 4. §). Az egyik álláspont szerint az ismételt nyilvánosságra hozatal kérdése és e cselekmény jogszerűségének megítélése eleve abszurd, az egyszer jogszerűen elérhetővé tett adatok sorsa nyomonkövethetetlen és ellenőrizhetetlen, függetlenül attól, hogy az adatokat milyen célból és felhasználásra tették megismerhetővé. Más nézet szerint – és jelenleg is ezt a nézetet követi a hatóság – a célhoz kötött adatkezelés elvére a későbbi hasznosítás esetén is tekintettel kell lenni. Nem elhanyagolható szempont ugyanis, hogy a személyes adatokat eredendően milyen célból hozták nyilvánosságra, ezért esetenként kell vizsgálni az eredeti közzététel célját, és összehasonlítani az új felhasználással. Megítélésem szerint a kérdés általánosságban nem eldönthető, ügynként egyedileg értékelendő az adatkezelés megengedhetősége. A felhasznált adatbázis és a hasznosítás jellemzőinek ismerete elengedhetetlen a művelet jogszerűségének mérlegeléséhez.

Lényeges körülmény, hogy a felhasználni kívánt nyilvános adatbázis kötelező adatkezelés-e, vagyis a jogalkotó konkrét szándékával létrehozott nyilvántartás, avagy a polgárok önkéntes hozzájárulásán alapuló regiszter. A telefonkönyv kétségkívül ez utóbbi csoportba tartozik, az előfizetők adataikat kapcsolatfelvétel céljából teszik közzé, a hívók személyének és a hívások tartalmának pedig lényegében csak a jó ízlés szab határt.

Ami viszont az adatok postai felhasználását illeti, a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény (direktmarketing-törvény) csak abban az esetben tette lehetővé a telefonkönyvben szereplő adatok felhasználását, ha az „adatgyűjtéskor vagy adategyeztetéskor az érintettet tájékoztatták az eredetétől eltérő célra történő adatfelhasználás lehetőségéről, illetőleg a letiltás jogáról”. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy az olyan adatkezeléseknél, ahol a jogalkotó kijelöli a lehetséges jogszerű adatforrásokat, szándéka vélhetően a polgárok magánszférájának tiszteltben tartása érdekében éppen arra irányul, hogy korlátozza az adatszerzést más forrásokból. A politikai kampányokban pedig, ahol a pártok – egyébként sok szempontból méltá-

nyolható adatéhségükből fakadóan – minden lehetséges eszközt megragadnak arra, hogy a választópolgárokkal kapcsolatba léphessenek, a célhoz kötött adatkezelés elve, követelménye hasznos iránymutatásként szolgál, és egyben kijelöli a jogszerű adatkezelés kereteit.⁶

8. KÖZVETLEN POLITIKAI KAMPÁNY

Az új Ve. Közvetlen politikai kampány címében szükséztlenül ugyan, de rendelkezik arról, hogy a választópolgár mobiltelefonszámának és e-mail címének a felhasználásához az adat-alany kifejezett hozzájárulására van szükség. E korlátozó, az érintettek információs önrendelkezési jogát tiszteletben tartó rendelkezésnek a kifejezett szerepeltetése a Ve.-ben helyes jogtechnikai megoldás. A tilalmi szabályt korábban az adatvédelmi törvényből és magából a Grt. általános tilalmi szabályából tudtuk levezetni úgy, hogy a társadalmi cél megvalósításához kapcsolódó reklámnak nem minősülő tájékoztatásba a politikai tartalmú küldeményeket is beleértettük.

9. A KÜLFÖLDÖN ÉLŐ MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK KAMPÁNYCÉLÚ MEGKERESÉSE

A külföldön élő magyar állampolgárok kampánycélú mozgósítása kapcsán újra aktuális kérdésként merülhet majd fel a magyar adatvédelmi törvény, ma már Infotv. területi hatályának kérdése.

A természetes személy állampolgársága irreleváns az adatkezelés szempontjából. Amennyiben a személyes adatok felvételére Magyarországon kerül sor, úgy a magyar adatvédelmi rendelkezések az irányadók, más országokban rögzített és ott felhasznált személyes adatok esetében a külföldi ország törvényeit kell alkalmazni. A területi hatály elvéből egyértelműen következik, hogy mielőtt a személyes adatokat magyarországi adatkezelő vagy adatfeldolgozó számára átadják, úgy irányadóak az Infotv. rendelkezései. Egy esetleges vizsgálat kapcsán az adatvédelmi hatóságnak tehát azt kellene mindenképp kiderítenie, hogy az adatfelvételre, a tényleges adatkezelésre és esetlegesen az adatfeldolgozásra hol kerül sor, illetőleg a kampányhoz a jelölő szervezet/párt részéről egyáltalán kapcsolódik-e személyes adatok kezelése. Tekintettel arra, hogy nincsen lehetőség a magyarországi lakcímmel nem rendelkező választópolgárok adatainak kiadására a jelölő szervezetek számára, így a pártok részéről egy tájékoztató anyag eljuttatása alapvetően úgy történhet, hogy az anonim tájékoztatókat részben a külföldön élő magyarok hazánkban élő rokonainak adják át, másrészt azoknak a többségükben külföldi civilszervezeteknek, akik tagjaik számára kérnek felvilágosító anyagokat, és ezeket a saját tagnyilvántartásuk alapján címezik meg. A pártok közvetlenül csak azoknak a polgároknak küldhetnek tájékoztatókat, akik korábban rendezvényeiken vagy más kezde-

⁶ Dr. RÉVÉSZ Balázs: Választások és kampánycélú adatkezelések az adatvédelmi biztos gyakorlatában. *Az információk jogok kihívásai a XXI. században* – tanulmánykötet, Budapest, Adatvédelmi Biztos Irodája, 2009, 172–173. o.

ményezések során előzetesen kértek ilyen információkat, és ehhez elérhetőségük adatait a szervezet rendelkezésére bocsátották.

10. A VÁLASZTÓPOLGÁR FELKERESÉSE OTTHONÁBAN

A választási kampányok vélt vagy valós sérelme, hogy a választópolgárok szerint egyes pártok listákat vezetnek a pártállási hovatarozásról. A korábbi választási kampányok alkalmával több panasz szólt arról, hogy a jelölő szervezet megbízottjai lakhelyükön keresik fel a választópolgárokat, és az érintettek állítása szerint a kérdőíveken többek között pártpreferenciájukra vonatkozó információkat is rögzítettek. Megkereséseink alkalmával a jelölő szervezetek képviselői cáfolták, hogy személyekhez társítva ilyen adatokat gyűjtöttek volna, ugyanakkor megerősítették a lakhelyen történt – anonim – adatgyűjtés tényét. Dr. Péterfalvi Attila több alkalommal ellenezte, hogy a pártok képviselői adatgyűjtés céljából otthonukban, személyesen keressék fel a választópolgárokat. Amint állásfoglalásában kitért rá: „Gondosan ügyelni kell arra, hogy már a válaszadás idején se álljon elő olyan helyzet, amely a későbbiekben a felvett adatok és az érintettek közötti kapcsolat helyreállítását lehetővé tenné. Az adatvédelmi előírásoknak megfelel, ha az információgyűjtést közterületen, lakossági fórumokon végzik, hiszen a válaszadók személyének titkossága biztosítható. Egy olyan eljárás azonban, melynek során a kérdőívek kitöltése a választópolgárok otthonában történik, adatvédelmi szempontból kifogásolható, hiszen magában rejt annak kockázatát, hogy a lakcímadatok feljegyzésével a vélemények személyhez társíthatóvá válnak.”⁷

Később a NAIH 2013. március 19-ei közleményében is ellenezte az otthonokba irányuló személyes kampányt, azonban a parlament az Infotv. módosításával egyértelműsítette szándékát. Az Infotv. 4. § (5) bekezdése értelmében: „A személyes adatok kezelését tisztességesnek és törvényesnek kell tekinteni, ha az érintett véleménynyilvánítási szabadságának biztosítása érdekében az érintett véleményét megismerni kívánó személy az érintettet lakóhelyén vagy tartózkodási helyén felkeresi, feltéve, hogy az érintett személyes adatait e törvény rendelkezéseinek megfelelően kezelik, és a személyes megkeresés nem üzleti célra irányul. A személyes megkeresésre a munka törvénykönyve szerinti munkaszüneti napon nem kerülhet sor.”

Amint a korábbi választások, úgy a 2014-es választás is várhatóan számos adatvédelmi vonatkozású ügyet tartogat az adatvédelmi hatóság munkatársai számára. A vizsgálatokat oly módon kell lefolytatnunk, hogy kötve vagyunk egy célhoz, a cél pedig az, hogy polgártársaink személyes adatait és magánéletét védjük.

⁷ ABI 1871/A/2005. sz. ügy.